

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Työryhmän esityksen mukaan ennakointimallin tulee tuottaa 1) lähivuosien koulutus-tarjonnan määrää sekä koulutusaste- ja alakohtaista jakautumista koskevan päätöksenteon pohjaksi soveltuva tulos sekä 2) pitkän aikavälin koulutusrakenteen muutosta koskeva tulos, ja lisäksi sen 3) edellytetään olevan riittävän tarkka koulutustarjontaa koskevien lyhyen aikavälin päätösten pohjaksi.

Ennakointitiedon tuottaminen on erittäin tärkeää päätöksenteon tueksi. Ennakointi-mallin perusteella ei kuitenkaan tule kuitenkaan tehdä liian tarkkoja päätelmiä pitkän aikavälin kehityksestä. Koulutus- ja tutkintojärjestelmää tulee kehittää siten, että se kykenee muuttumaan ajassa joustavasti sekä huomioimaan myös alueelliset erot ja muutokset. Menneen tarkastelu ei ole perusteltu lähtökohta pitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointiin. Toimiala- ja ammattirakenteet muuttuvat ajan kuluessa merkittävästi ja uusia aloja (muun muassa data- ja akkuteollisuus) syntyy jatkuvasti työelämän uusiutuessa.

Pidämme tärkeänä sitä, että koulutustarvetta arvioidaan ja koulutusta kohdennetaan siten, että se tukee työllistymistä, mutta myös niin, että se tukee elinvoiman ja työllisyyden kasvua. Valitettavan vähälle huomiolle siirtyminen jatko-opintoihin, erityisesti koskien ammatillisen koulutuksen kautta korkeakouluopintoihin siirtymistä. Hallitus-ohjelman mukaan 50 % ikäluokasta tulisi suorittaa korkeakoulututkinto. Tähän tavoitteeseen ei päästä pelkästään lukioväylän kautta, ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuvista yli puolella on taustallaan ammatillinen perustutkinto.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Koulutustarpeen ennakkoarviointimallissa kerätty aineisto perustuu nykyhetkeen ja/tai menneeseen aikaan. Suomen talous on ollut pitkään taantumassa. Malli ei siis huomioi tilannetta, missä Suomen talous kääntyisi merkittävään kasvuun. Koulutus-tarpeen ennakointimalli pohjautuu tilastoaineistoihin. Koulutuksen ja elinvoiman kehittämisessä tarvitaan paikallista keskustelua ja yhteistyötä, sekä mahdollisuuksia tehdä alueellisia ratkaisuja, jotka vastaavat paikallisiin

työvoimatarpeisiin. Ilman alueellista näkökulmaa vaarana on, että ennakointimalli ei palvele tasapuolisesti maan eri osia.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Kouvolan Ammattiopisto Oy, Kotka-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä ja Etelä-Karjan koulutuskuntayhtymä ovat muodostaneet yhteisen näkemyksen koulutuksen ennakointimallista. Ennakointimalli ei tunnista ammattiosaamisen merkitystä yhteis-kunnassa. Vuosikymmenten aikana tapahtunut ammatillisen koulutuksen kehittäminen jää huomioimatta. Mallin käyttöönotto johtaisi ammatillisen koulutuksen merkittävään vähentämiseen ja heikentämiseen, mikä heikentäisi yritysten työvoiman saatavuutta erityisesti Kaakkois-Suomessa. Toimialojen (esimerkiksi vihreä siirtymä, vienti-teollisuus, logistiikka ja rakentaminen) tarpeita tai alueellisia eroja kehityksessä ei myöskään oteta huomioon.

Kaakkois-Suomi on rakennemuutoksen aluetta. Geopoliittinen ja -taloudellinen tilanne vaikuttaa merkittävästi Kaakkois-Suomen tämän hetken elinkeinorakenteeseen, itäraja on ollut suljettuna pitkään. Venäjä -riippuvaiset esim. teollisuuden alat ovat joutuneet tekemään merkittäviä toiminnallisia ja rakenteellisia ratkaisuja sekä suuntamaan liiketoimintaansa uudella tavalla.

Kymenlaaksoon ja Etelä-Karjalaan on tehty merkittäviä vihreään siirtymään ja digitali-saation edistämiseen liittyviä investointeja, esimerkkeinä uudet energiamuodot sekä akkumateriaali- ja datakeskusinvestoinnit. Uusia työpaikkoja on arvioitu syntyvän lä-hes 15 000. Perinteinen teollisuus suuntaan tuotantoaan uudelleen. Uusiutuva energia, vetytalous ja -osaaminen on merkittävä kasvuala. Uudet teknologiat ja niiden käyttöönotto tulisi huomioida työvoimatarpeen arvioinnissa. Malli ei myöskään huomioi yrittäjäksi ryhtymistä.

Alueellisen näkökulman puuttuminen heikentää mallin käytettävyyttä myös huolto-varmuuden näkökulmasta. Kaakkois-Suomi, erityisesti Kymenlaakso on keskeistä aluetta huoltovarmuuden näkökulmasta. Alue on Suomen näkökulmasta merkittävä logistisen toiminnan keskus.

Mallissa ei ole riittävästi otettu huomioon perustason työtehtäviä, joihin lukeutuvat perinteiset matalapalkka-alat sekä perusinfrastruktuurin ja -palvelujen säilyminen eri puolella Suomea. Näillä aloilla on keskeinen merkitys yhteiskunnan toimivuuden, kasvun ja kehityksen perustana sekä erityisesti huoltovarmuuden ylläpitäminen.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Lausunnonantajat pitävät ennakointitulosta kyseenalaisena. Perusskenaariossa ei ole kuultu työelämän edustajia eikä oteta huomioon alueellisia eroja / tarpeita. Perusskenaario ei huomioi mahdollista talouskasvua, vaan perusskenaario perustuu tilastoaineistoihin, jotka kuvaavat pelkästään nykyhetkeä / menneisyyttä.

Tani Petri
Kouvolan Ammattiopisto Oy

